

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioannis Ioviani Pontani. De Aspiratione Libri duo. Charon
Dialogus. Antonivs Dialogus. Activs Dialogus. Aegidivs
Dialogus. Asinvs Dialogus. De Sermone Libri Sex. Belli,
Qvod Ferdinandvs Senior ...**

Pontano, Giovanni Giovano

Venetiis, 1519

De Delectu, qui, & qualis sit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12960

dem assiduo uersantur uel potius interstrepitant. Verū attigisse hæc satis fortasse hoc in loco fuerit, cum ea siue uitia, siue uirtutes minime sint aut ad Veritatem, de qua dicturi sumus, aut ad Comitatem, Urbanitatem uel referenda. Loquaces enim uideri magis possunt Taciturnis aduersari, Taciturnitasq; ipsa Loquacitati. De quibus dicere his in libris minime propositum est nostrum.

De Taciturnis.

Illud tamen non prætermittemus. Taciturnitatem mediocritatem esse quandam, Loquacitatem excessum. Parte uero ex altera, qui taceo excedant, eos esse sine nomine, neq; enim aut ubi, aut quantum, aut quomodo, aut quid oporteat, dum tamen taceant, pensi quicquam habent, & siquid quandoq; musitant potius quàm loquuntur. Sed musitatio ex ore, innutuq; constat, ac supercilijs, non minusquàm uerbis, & plerumq; occulta est, igiturq; interdum è metu, aut reuerentia, nonnunquam pudore, aut stupore, non raro simulatione, ut eorū aduersarij uideatur, qui obgannunt, potius quàm qui loquaces sunt. Sed querere hæc ipsa distinctius hoc (ut dictum est) loco, nostri non est propositi. Quam ob rē qui mediocritatem hac ipsa in re de qua disputatio est, sequantur, quiq; ipsi sint, perquiramus. Cum enim Contentiosi, atq; Assentatores è regione penè sint constituendi, atq; ex aduerso collocari debeant, medium quidem inter hos ipsos perquirendum est. Etsi nomen mediocritatis eius minime est proditum, & Contentiositatem, & Adulationem extrema uerius dicimus, quàm opposita, quippe quæ à medio recedat. Itaq; mediocritas ipsa querenda nobis est. Aristoteles uero quanquam innominatam Græce tradat, putat tamen illam & retinere quæ utrinq; oporteat, ac seruare, & ratione eadem reijcere quæ, & ubi, & quomodo opus fuerit, atq; omnino repellere, ut etiam existimet hanc ipsam mediocritatem amicitie maxime esse similem. Quam in parte se aliquantum fortasse immorabimur, ueritatis, ac rei ipsius indagandæ gratia, sat confidimus, te (quod humanitatis est tue proprium) uitio id minime esse daturum.

De Delectu, qui, & qualis sit.

Et Poëta, & scriptores rerum tum humanarum, tum naturæ uoces rebus ipsis adiungunt, unde dicta sunt adiectiue, quibus proprietates, appellationesq; & declarant explicantq; & etiam finiunt. Nam hominem cum dicunt animalem esse, & rationalem et mortalem, hominem ipsum finiunt, & quæ substantia sit eius declarant. Quid cum

Poëta & placidam dicunt quietem, & arma horrentia, & fertilem Ausoniam, non ne & armorum, & quietis, & agrorum qualitate indicant? & cum humilem Italiam, & campos iacentes, & colles supinos, an non situm inuunt, ac posituram? & ubi ingentis artus, mariaq; patentia, quid nisi amplitudinem signare uolunt, ac magnitudinem, & membrorum, & pelagi? Eadem ratione qui de moribus scribunt, oportet ut uocibus adiectis actiones nostras, quæ mores, ac uirtutes constituunt, terminent. Terminantur autem actiones ipsæ, perficiunturq; si qui agunt, & sicuti oportet, & quando oportet, quantumq; et oportet agant, modumq; in cunctis retineant, ne ue aut nimia sit eorum opera, aut remissior, minimaq; uisq; & loci meminerint, et personarum, ac rerum etiam ipsarum. Quæ qui seruant, hi dicuntur agendis rebus delectum adhibere. Delectu enim illa continentur omnia, quibus actiones ipsæ, uirtutesq; perficiuntur. Etenim quemadmodum consultationem ipsam sequitur electio, confirmatumq; consiliū, ac propositum, sic postquam eligimus incipere, suscepimusq; agendum aliqd, sequitur est uestigio delectus, hoc est ut deligamus inter ea quæ ad agendum offeruntur, & tempus quod sit opportunum actioni, susceptoq; negotio, & locum idoneum, & uiam, quæ tenenda sit, cum plures offerri soleant. Adhæc multi cum indigeant, ut de liberalitate exemplum proponamus, diligendū est quibus potissimū daturi simus. Cūq; non uniuersa sit pecunia eroganda, ne fons ipse liberalitatis exareat, dandoq; alijs plurima, liberis desimus, parētibus, uxori, nepotibusq;, quantum etiam ijs ipsis quibus daturi sumus, singillatim sit erogandū. Quo in delectu præcipue etiam uidendū est, rationem uti habeamus & negotij, & eius ipsius, qui cum habenda res est, & urbis, & ciuiliū tum legum, tum consuetudinū, ac propriæ præsertim personæ, quæq; alia recta ipsa ratio tenenda monstrauerit, ne in aliquo agentes peccemus. Neq; enim tantummodo à nobis peccabitur, si aut nimij erimus, aut astrictiores in erogando (ut in quo cœpimus exemplo persistamus) uerum etiam si liberales in eos fuerimus qui minime digni sunt liberalitate, aut si quibus conferenda præsens est pecunia, quod domestica, extremaq; laborent egestate, equestri eos prerogatiua exornauerimus, aut si quibus opus est opera, eos uerbis inuerimus, prosequemurq; consilijs, ac monitis. Igitur hæc ipsa mediocritas de qua nūc disserimus, uersatur potissimum in habendo delectu, ne aut ad nimiam declinemus uerborum gratificationem, quæ leuis sit, ac uana, ubi forte opus esset commonitione, oporteretq; uerbis grauioribus, maximeq; accommodatis retrahere amicum, uel acrius etiam obiurgare, aut ubi

indulgentius fortasse agendum esset, ut in nuptijs, atq; in publicis ludis, afferre in mensam, atq; ad choreas superalium, & publicam letitiam uelle aut sermone minus suauis, aut fronte obducta contristare, hilaritatemq; inspicere iurgijs, atq; contentionibus. Quid (inquit ille) in theatrum Cato seuerè uenisti? Intellegebat enim alium hilaritatis locum esse debere, alium seueritatis.

Non hoc ista sibi tempus spectacula poscit.

Diuersa omnino hæc est persona, monet enim omnia rerum innaniū, picturæq; inspectione, rei maxime seriæ quæ instaret, preuertendū eē. Quæ locum animaduertēs Cicero, Turpe esse dixit, ualdeq; uitiosum in re seriæ conuiuio dignū, aut dedicatum aliquem inferre sermonē.

Ad consequendam mediocritatem opus esse delectu.

Qui igitur mediocritati huic daturus est operam, ne aut in gratiam loquens recedat à medio, profundatq; se se in assentatione, atq; obsequium, aut dū seriā sequitur, delabatur in aduersum, acerbisq; ad contentiones, modo refragatoris personā, modo rixatoris induens, huic delectus cū primis habendus est, & rerum, & temporū, et locorum, & personarum, quo uirtutem maxime laudabilem ac publice, priuatimq; & apud ciues, peregrinosq; æque spectatam consequatur. Ex hoc itaq; Aristoteles mediocritatem eā amicitia per quam simile esse putat, quando qui eiusmodi uirtute est præditus, et ciues amplectitur, & exteros, & æquales, atq; inferiores, & quibus cum uiuendi consuetudinem frequentat, & quibus nulla profusus necessitudine est coniunctus, quin eodē quoq; erga eos afficitur studio, q in honoribus cōstituti sunt, ac magistratibus, primumq; in populis locum abtinent.

De mensura seruanda in gratificando, & commonēdo.

Hoc autem tale est, ut cū opus fuerit, gratum se se illis exhibeat in sermonibus, conuersationibusq; i eisdemq; appellandis, atq; inuisendis, i salutationibus, deductionibus, reductionibusq; atq; assurrectionibus, deniq; ut omni e parte gratus esse illis studeat, & (quantum par est) in illorū gratiam ac commōdationem loqui, ac modo res eorū laudare, proq; loco, ac tempore commendare dicta, probare, consilia, sententias, actiones, studia, opera, uitæ genus efferre, eaq; cuncta cum delectu, ac ratione. Contra hæc, ubi labi aliqū uiderit, peccare decipi, parū prudēter rebus suis consulere, aut nimū sibi ipsi tribuere, discēnēte ab honesto, delabētēq; ad ostentationē, ac uana consilia, captantēq; popularis auras, et (ut Seuerus Alexander usurpabat) uēdētē fumos et loco suo, et tēpore, et uerbis maxime accommodatis cōmonefā-